

GEÏLLUSTREERDE BIJBELATLAS

Utrecht: KokBoekencentrum 2026

ISBN: 9789043544122

De Bijbel beter begrijpen

‘We zijn op vakantie in de Hagia Sophia in Istanbul geweest en hebben daar de afbeelding van keizer Constantijn gezien.’ ‘Hè? Wat doet een afbeelding van een christelijk keizer in een Turkse moskee?’

‘De Hagia Sophia is oorspronkelijk als christelijke kerk gebouwd in het toenmalige Constantinopel, lang voordat de Islam ontstond. De Turken zijn er pas aan het eind van de elfde eeuw komen wonen. Zij zijn de stad Istanbul gaan noemen.’

Soms heb je een beetje aardrijkskunde en geschiedenis nodig om te begrijpen wat er gezegd wordt. Met de Bijbel is dat ook zo. We worden daarin meegenomen naar oude tijden en verre plaatsen. Dan helpt het als je wat meer weet over wie, wat, waar en wanneer. Daar is deze gids voor bedoeld.

We weten inmiddels best veel over de bijbelse geschiedenis in relatie met de omliggende volken.

Maar er zijn ook vragen. Dat komt onder andere omdat de bijbelschrijvers de alledaagse taal van hun hoorders of lezers gebruikten. Zij wilden vooral een begrijpelijke boodschap overdragen en niet zozeer de geschiedenis vastleggen of een atlas samenstellen.

Wie

In de Bijbel kijken namen daarom vaak af van de spelling in andere landen. Dat doen wij ook. King James werd in Nederland Jakobus genoemd en Louis XIV Lodewijk. Zo is de bijbelse koning Artachsasta waarschijnlijk Artaxerxes I en dan moet zijn vader Ahasveros Xerxes zijn.

Soms worden we op het verkeerde been gezet. Zo wordt Belsassar in Daniël 5:2 de zoon van Nebukadnessar genoemd, maar daar zaten in werkelijkheid een paar generaties tussen. Blijkbaar wil de bijbelschrijver de relatie met Nebukadnessar benadrukken.

En soms weten we het gewoon niet. Wie was de farao van de uittocht? Hij krijgt geen naam en er wordt heel verschillend gedacht over wie het geweest zal zijn.

Wanneer

Dat we niet weten hoe de farao van de uittocht heette, heeft ook gevolgen voor de datering.

Sommigen denken dat de uittocht plaatsvond in de dertiende eeuw voor Christus, anderen zijn van mening dat het twee eeuwen eerder was.

Het is dus nog niet zo eenvoudig om elke gebeurtenis aan een jaartal te koppelen. Alleen al omdat er geen doorlopende jaartelling was. Pas aan het begin van de zesde eeuw heeft een monnik de christelijke jaartelling geïntroduceerd. Hij had teruggerekend tot het geboortjaar van de Here Jezus en noemde dat het jaar 1. Volgens de moderne wetenschap is de Herodes van de kindermoord echter in 4 v. Chr. gestorven. En dus heeft de monnik zich een paar jaar vergist en is de Here Jezus waarschijnlijk in ongeveer 5 v. Chr. geboren, hoe vreemd dat ook klinkt.

In de oudheid dateerde men meestal aan de hand van het regeringsjaar van een vorst. Zo wordt het begin van het optreden van Johannes de Doper door Lucas gesteld op het vijftiende regeringsjaar van keizer Tiberius (Luc. 3:1). Volgens onze jaartelling valt dat in het jaar 28 of 29. Maar we hebben niet veel van dat soort vaste punten om de gebeurtenissen in de Bijbel te verankeren in de buitenbijbelse geschiedenis. Tot aan de tijd van David, pakweg 1000 voor Christus, gaat het wel. Daarvóór wordt het lastiger.

Waar

Met aardrijkskundige namen is het niet anders. Vaak worden namen genoemd die bij de lezers bekend zijn, ook al zijn die van later datum. Soms staat dat er ook bij. Zo lezen we in Jozua 14:13 en 15: 'Hebron heette destijds Kirjat-Arba'. Maar in het verhaal van Abraham is zonder meer sprake van 'Ur, een stad van de Chaldeeën' (Gen. 11:28, 31; 15:7) terwijl de Chaldeeën die stad pas eeuwen later in bezit kregen.

'Dat klopt niet', zeggen wij dan. Maar we doen het zelf ook. Even googelen leverde de volgende zin op uit Wikipedia: 'Ook liep de noordelijke grens (limes) van het Romeinse Rijk dwars door Wijk bij Duurstede.' Het zal duidelijk zijn dat ook dit strikt genomen niet klopt. In de tijd van het Romeinse Rijk bestond Wijk bij Duurstede nog niet.

Wat

De Bijbel is geen wetenschappelijk handboek. De gebeurtenissen worden beschreven in de taal van alledag. Daar moet je geen grote conclusies aan verbinden. Als Jozua zegt 'Zon, sta stil boven Gibeon, maan, blijf staan boven de vlakte van Ajjalon' (Joz. 10:12) moet je daar niet uit afleiden dat hij dacht dat de zon om de aarde draait. Mozes was opgegroeid als een Egyptische prins en hij had zijn kennis overgedragen aan Jozua. De Egyptenaren wisten in die tijd best veel over de loop van sterren en planeten. Meer dan de Europeanen in de Middeleeuwen. Het is geen onkunde als Jozua zegt dat de zon stil moet staan. Wij zeggen ook dat de zon opkomt, alsof de zon om de aarde draait, ook al weten we wel beter.

Gids

Veel informatie is in deze gids overzichtelijk bij elkaar gebracht. Daarbij zijn keuzes gemaakt. Was de val van Jeruzalem in 587 v. Chr. of toch in 586? Als de verschillen groter zijn, worden er vaak verschillende alternatieven geboden. Bijvoorbeeld bij het jaar van de uittocht uit Egypte. De meningen daarover lopen een paar eeuwen uiteen. In dat geval worden beide mogelijkheden genoemd.

Ondanks de overgebleven vraagtekens, weten we best veel. En die kennis helpt om de bedoeling van de bijbelschrijvers beter te begrijpen. Zo begrijp je beter waarom Jona liever niet wilde dat Nineve gered werd (Jona 4:1v) als je weet dat het rijk van Nineve in die tijd een grote bedreiging voor Israël vormde. Of waarom het boek Handelingen eindigt met de verkondiging van het Evangelie in Rome (Hand. 28:31) als je weet dat dit de hoofdstad van het gigantische Romeinse Rijk was. Vanuit Jeruzalem, de stad van God, heeft het Evangelie van Jezus Christus het hart van de wereld bereikt. Hopelijk krijgt u bij het gebruik van deze gids bij de Bijbel nog veel meer verhelderende inzichten, waardoor u de boodschap van het Woord van God beter gaat begrijpen. Want dat is het doel. Prediker zegt wel 'Wie veel wijsheid heeft, heeft veel verdriet. En wie kennis vermeerdert, vermeerdert smart' (Pred. 1:18). Daar staat tegenover dat volgens Petrus de kennis *van Jezus Christus* ons redt van de ondergang en allerlei beloften voor ons ontsluit (2 Pe 1:3-5).

We wensen u toe dat de kennis van de wereld van de Bijbel zal leiden tot meer begrip van de boodschap ervan. Dat het inzicht in de bijbelse boodschap zal leiden tot het beter leren kennen van Jezus Christus. En dat u daardoor steeds meer zicht krijgt op de rijkdom van de beloften van het Evangelie.